

Євген КАРПІНЕЦЬ

Усі ми втягнені у війну, вона заповонила нас. Про неї чуємо звідусіль, усі наші бесіди зводяться до розмов на цю тему. Ще зовсім недавно нам здавалося що вона десь далеко, а сьогодні – дихає нам у спину, і ми воліли б прокинутися від цього страшного сну. Але... Смерть військових вже нікого не дивує і стає страшно, коли звикаєш до інформації про загибель сотень, а то й тисяч осіб. А як же тоді залишатися християнином? Як нам ставитися до війни, зброї? Чи є гріхом вбивство під час воєнних дій? У цій статті пропонуємо Вам, дорогі читачі, поглянути на військового крізь призму християнства.

Під час богослужінь ми молимося за мир. Мир – одне з основних понять Благовісті Христа. Господь каже: «Мир вам!» (Лк. 24,36); «Мир залишаю вам, мій мир даю вам» (Ів. 14,27). Християни покликані жити у мирі, злагоді та любові. Сам Спаситель закликає нас любити ближнього, як себе самого (пор. Рим. 13,9). Однак через гріхопадіння в людині зароджуються егоїзм, заздрість, гординя. Людина не вбачає в ближньому рівної за гідністю собі особи, а лиш засіб для звершення власних потреб. Згодом, перебуваючи у такому жалюгідному стані, людина скоює настільки мерзенний злочин, що Господь змушений дати їй заповідь: «Не вбивай!» (Вих. 20,13).

Кожна особа має право на захист свого життя від агресора, Христос також себе словесно захищав (Ів. 18,22-23). Якщо можливо захистити себе, не вбиваючи нападника, християнин має змилосердитися і подарувати йому життя. Та коли є загроза життю людини, проти якої вчинено агресію, а інший захист, крім вбивства, неможливий, то воно допускається. Католицька Церква вчить: «Законно є вимагати поваги до власного права на життя. Хто захищає своє життя, не є винним у вбивстві, навіть якщо він змушений нанести своєму супротивникові смертельний удар: «Якщо для самозахисту хтось вдається до більшого насильства, ніж необхідно, його дії протизаконні. Якщо від насильства відбивається помірковано, то це дозволено законом... І не обов'язково для спасіння душі відмовлятися від такого поміркованого захисту, щоб уникнути вбивства напасника; бо людина більше зобов'язана захистити своє власне життя, ніж життя іншого» (св. Тома Аквінський. Сума теології, 2-2, 64, 7)» (Катехизм Католицької Церкви, 2264). Тому «законний самозахист може бути не лише правом, а й вагомим обов'язком того, хто відповідальний за життя інших» (там же, 2265).

Заборона вбивства не скасовує права знешкодження несправедливого напасника. Законний захист є серйозним обов'язком для тих, хто відповідальний за життя інших і за

загальне добро . Тому Блаженніший Святослав у «Зверненні до священників про душпастирство в умовах війни» (5.02.2015) пише:

«Бувають обставини, в яких вживання зброї для захисту від несправедливого агресора є не лише припустимим, а й єдино можливим (тому морально виправданим) засобом, щоб зупинити зло і не допустити поширення смертоносної для багатьох людей агресії. Тут варто нагадати умови законного захисту за допомогою військової сили. Отже, щоб застосування зброї проти несправедливого агресора було морально виправданим, потрібно водночас: 1) щоб шкода, завдана агресором нації чи спільноті націй, була тривалою, важкою і безперечною; 2) щоб усі інші засоби для покладення цьому краю виявилися неможливими або безуспішними; 3) щоб були обґрунтовані можливості успіху; і 4) щоб використання зброї не спричинило лиха і безладдя, важчих, ніж лихо, яке слід усунути. Оцінювати ці умови моральної законності повинні ті, які несуть відповідальність за загальне добро (пор. ККЦ, 2309). У цих випадках публічна влада має право та обов'язок накладати на громадян зобов'язання, необхідні для національної оборони. Ті, хто присвячує себе служінню Батьківщині через військове служіння, є слугами безпеки і свободи народів. Якщо вони вірно виконують свій обов'язок, то насправді сприяють загальному добру і миру (пор. душпастирська Конституція II Ватиканського Собору *Gaudium spes*, 79) (ККЦ, 2310).

Кожен військовослужбовець складає присягу, в якій йде мова не про вбивство ворога, а про захист своєї Батьківщини і народу. Також до захисту рідних та близьких нас спонукає заповідь: «Шануй твого батька і матір твою, щоб довголітній був ти на землі, що Господь, Бог твій, дасть тобі» (Вих. 20,12). Ісус Христос про захист ближніх говорить: «Ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає» (Ів. 15,13).

У Євангелії ми також зустрічаємося із закликом любити наших ворогів (пор. Мт. 5,44), але тут слід розуміти те, що маємо виявляти до них співчуття, милосердя, вміння прощати, розуміння того, що і ворог міг помилитися. Пам'ятаймо про те, що тільки Бог є Справедливим Суддею і лише Він може засуджувати людські вчинки. Використання зброї під час захисту від нападника вимагає підвищеної відповідальності і володіння собою, адже завжди варто пам'ятати про межу необхідної оборони, щоб не перейти від захисту до агресії. Тому Блаженніший Святослав у «Зверненні до священників про душпастирство в умовах війни» (5.02.2015) наголошує:

«Слід пам'ятати усім, що перемогу на полі бою випереджує моральна і духовна перемога над ворогом, яка базується на свідомості здійснення благородного діла – захисту миру перед агресором, на гуманному ставленні до полонених та поранених, на неприпустимості будь-якого насилля супроти мирного населення. Святість людського життя і відданість його захистові всюди, де це лише можливо, – це перше і найважливіше правило. Навіть найважчі обставини війни мають стати нагодою до прояву гуманності та морального подвигу, а не провокувати вивільнення сліпих інстинктів мстивості і ненависті. Нехай для всіх будуть пересторогою і орієнтиром слова апостола Павла: «Не

дозволь, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло добром» (Рим. 12, 21).»

На завершення, хотілося б додати, що маємо «боротися не проти тіла й крові, а проти начал, проти властей, проти правителів цього світу темряви, проти духів злоби в піднебесних просторах» (Еф. 6,12), заглянувши на територію наших сердець, чи є там мир, чи ворог клаптик за клаптиком завойовує його собі, бо коли не буде миру там, то не буде його і тут, на землі. І незалежно, скільки зусиль і старань ми докладемо для захисту і перемоги, кінцевий результат походить від Бога. Діймо разом з Богом!

Євген КАРПІНЕЦЬ Воїни Царя сил, або декілька слів про солдата-християнина//СЛОВО
№ 1 (61) 2015